

رابطه چرخش حسابرس و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر محمد نصیری

استادیار گروه حسابداری و مدیریت، واحد شبستر، دانشگاه آزاد اسلامی، شبستر، ایران.
mohammadnasiri1359@gmail.com

معصومه زینالی

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، واحد شبستر، دانشگاه آزاد اسلامی، شبستر، ایران. (نویسنده مسئول).
masumehzeynali3@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی رابطه چرخش حسابرس و افشای موضوعات کلیدی حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. این پژوهش از نظر ماهیت و روش توصیفی و از نظر هدف، یک پژوهش کاربردی بوده و از آنجایی که در پژوهش حاضر وضعیت موجود متغیرها با استفاده از جمع آوری اطلاعات، از طریق اطلاعات گذشته مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، در ردیف مطالعات توصیفی و از نوع پس رویدادی گنجانده می شود. در مسیر انجام این پژوهش، دو فرضیه تدوین و ۱۴۵ شرکت از طریق نمونه گیری به روش حذف سیستماتیک برای دوره زمانی ۸ ساله بین ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ انتخاب شده و داده های مربوط به متغیرهای پژوهش بعد از گردآوری در نرم افزار اکسل با استفاده از نرم افزار آماری ایویوز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بین چرخش حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه ی معکوس معناداری رابطه دارد همچنین بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معکوس معناداری دارد.

واژگان کلیدی: چرخش حسابرس، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی.

مقدمه

نقش حسابرسی و حسابداران در ارائه گزارش های مالی برای بازار سرمایه یکی از مهمترین عوامل تاثیرگذار می باشد که همواره باید مورد توجه قرار گیرد، زیرا بازار سرمایه یکی از مولدهای رشد و توسعه اقتصادی می باشد. بازار سرمایه نقش مهمی در اقتصاد ایفا می کند زیرا منابع داخلی را تحریک نموده و به سوی سرمایه گذاری مولد روانه می سازد؛ اما برای انجام چنین نقشی باید رابطه معناداری با فعالیت اقتصادی داشته باشد. بازار سرمایه عنصر مهمی در سیستم اقتصادی مدرن بازارمدار ایفا می کند زیرا آن ها کانال جریانی بازارهای سرمایه کارا به عنوان عناصر مهم برای رشد اقتصادی می باشند. بعد از جهانی سازی اقتصادی بازارهای سرمایه بین المللی در حال تلفیق شدن هستند و چنین تلفیقی برای رشد اقتصادی مثبت بوده و ریسک نزولی اثر گسترش بحران مالی می باشد به خصوص زمانی که منشأ آن بازارهای بزرگ تر است. فرآیند معامله سهام و عملکرد بازار سرمایه قوانین اقتصاد کلان را تحت تأثیر قرار می دهند. اتخاذ تصمیم نیازمند اطلاعات است مهمترین اطلاعات مالی است بهبود اطلاعات با کیفیت باعث افزایش ریسک و به تبع عدم جذب سرمایه در بورس که بیشترین سهم از اقتصاد کشور متعلق به شرکتهای بورسی است و فرار سرمایه به بازارهای موازی و دلالی و خروج از کشور و در نتیجه کاهش سرمایه گذاری در داخل کشور و کاهش اشتغال، افزایش جرم، کاهش درآمد سرانه کاهش رفاه و ... می شود.

بیان مساله

رسوایی‌های مالی اخیر در سطح بین‌الملل نظیر لمن برادرز، ساتیام، انگلو ایریش بانک، انرون، ورلدکام، تلکام و ... نگرانی‌هایی را در مورد کیفیت سود پدید آورده است. حسابرس مستقل نقش اساسی در فرآیند گزارشگری مالی و قابلیت اعتبار آن بازی می‌کند. در حالی که مسؤلیت تهیه صورت‌های مالی بر عهده مدیریت شرکت است ولی در پی این رسوایی‌ها، انگشت اتهام به سوی حسابرسان نیز نشانه رفته است. برای مثال در رسوایی انرون علاوه بر مدیریت ارشد شرکت، حسابرس (مؤسسه آرتور اندرسون) نیز به خاطر عدم کشف تقلب‌های صورت پذیرفته مقصر شناخته شد. در این ارتباط این اجماع نظر وجود دارد که فقدان استقلال و کیفیت ضعیف حسابرسی موجب وقوع چنین رسوایی‌هایی گشته است. در پی این وقایع، قانونگذاران و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری و حسابرسی در پی ساز و کارهایی برای بهبود استقلال حسابرسان و کیفیت حسابرسی بوده‌اند. از جمله این تلاش‌ها می‌توان به موضوع چرخش اجباری حسابرسان اشاره کرد.

موضوع چرخش اجباری حسابرس خود به دو مقوله مجزا تفکیک می‌شود. یکی تغییر در سطح تیم حسابرسی به خصوص در رده شرکا و مدیران و دیگری تغییر در سطح مؤسسه حسابرسی است. کشورهای نظیر آمریکا و انگلیس تنها به چرخش شرکای حسابرسی اکتفا کرده‌اند، حال آنکه در برخی کشورها نظیر ایتالیا، برزیل، کره، هند و سنگاپور شرکت‌ها ملزم به تغییر مؤسسات حسابرسی بعد از طی یک دوره مشخص هستند. در این بین، کشورهای نظیر اتریش، اسپانیا و کانادا نیز بعد از شکست در اجرای قانون تغییر اجباری، آن را بعد از مدتی کنار گذاشتند. در ایران نیز بنا بر تبصره ۲ ماده ۱۰ دستورالعمل مؤسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس مصوب مورخ ۱۳۸۶/۵/۸ شورای عالی بورس، مؤسسات حسابرسی مجاز نیستند بعد از گذشت ۴ سال، مجدداً سمت حسابرس مستقل و بازرس قانونی شرکت واحدی را بپذیرند. با این اوصاف از سال ۱۳۹۰ چرخش اجباری حسابرسان در کشورمان لازم الاجرا می‌شود.

این در حالی است که در ادبیات موضوع دو دیدگاه متضاد در مورد رابطه بین دوره تصدی حسابرس و کیفیت حسابرسی و به تبع آن کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد. یک دیدگاه بیان می‌دارد که به دلایلی نظیر دانش کمتر حسابرس در سال‌های اولیه ارتباط با مشتری، کیفیت حسابرسی پایین‌تر از سال‌های بعدی است. از این رو این دیدگاه چرخش حسابرسان را مفید به فایده نمی‌داند. در مقابل، دیدگاه دوم بیان می‌کند که دلایلی نظیر بی‌طرفی (استقلال) بیشتر حسابرس در سال‌های اولیه، کیفیت حسابرسی بالاتر است. زیرا این امکان وجود دارد که در بلندمدت استقلال حسابرس دستخوش روابط با صاحبکار شود. بنابراین برای جلوگیری از این امر چرخش حسابرسان ضرورت دارد.

همچنین ویژگی دیگر حسابرس که می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مالی اثر داشته باشد، اندازه حسابرس است. در کشورهای پیشرفته معمولاً از مؤسسات حسابرسی بزرگ با عنوان حسابرس بزرگ یاد می‌شود. در بورس اوراق بهادار تهران شرکت‌ها یا به وسیله سازمان حسابرسی که یک نهاد وابسته به دولت و یا به وسیله مؤسسات عضو جامعه حسابداران رسمی، حسابرسی می‌شوند. با توجه به این موضوع که چندان از عمر جامعه حسابداران رسمی نمی‌گذرد، در حال حاضر مؤسسات عضو آن چندان توسعه نیافته‌اند و از نظر اندازه نسبت به سازمان حسابرسی بسیار کوچک هستند.

در ارتباط با دوره تصدی حسابرسان و کیفیت گزارشگری مالی دو دیدگاه متفاوت وجود دارد. دیدگاه اول بیان می‌دارد که هر چه دوره تصدی حسابرس کمتر باشد، کیفیت سود نیز پایین‌تر خواهد بود. بنابراین چرخش اجباری حسابرس را مفید تلقی نمی‌کند. تحقیقاتی نظیر جانسون و همکاران (۲۰۰۲) مایرز و همکاران (۲۰۰۳) و قوش و مون (۲۰۰۵) به این دیدگاه صحنه می‌گذارد. سه تفسیر متفاوت در این ارتباط وجود دارد. اولین تفسیر بر مبنای این ادعاست که حسابرسان با دوره تصدی کوتاه، دانش تخصصی ضروری برای دستیابی به حسابرسی با کیفیت بالا را ندارند. علاوه بر این، حرفه حسابداری بیان می‌دارد که دوره تصدی کوتاه ممکن است ریسک بیشتری را برای قصور حسابرسی داشته باشد زیرا این حسابرسان

با دانش تخصصی غیر کافی مجبور هستند تا با شدت بیشتری بر برآوردها و تجدید ارائه‌های انجام شده توسط شرکت مشتری تکیه کنند. دومین تفسیر مبتنی بر این ادعا است که حساب‌برسان برای جذب و حفظ مشتری حق‌الزحمه کمی را دریافت می‌کنند و انتظار دارند تا در سال‌های بعدتر از طریق افزایش این حق‌الزحمه، زیان سال‌های اول حساب‌برسی را جبران کنند. بر این اساس، حساب‌برسان با دوره تصدی کوتاه ممکن است در سال‌های اول حساب‌برسی سهل‌انگارتر باشند. این امر سبب کیفیت کمتر حساب‌برسی و کیفیت کمتر سود می‌شود. سومین تفسیر بر این مبنا استوار است که شرکت‌های با کیفیت سود بالاتر برای علامت به بازار با احتمال بیشتری حساب‌برس خود را حفظ می‌کنند.

در مقابل دیدگاه دوم بیان می‌دارد که هر چه دوره تصدی حساب‌برس بیشتر باشد، کیفیت سود نیز پایین‌تر خواهد بود. بنابر این از چرخش اجباری حساب‌برس طرفداری می‌کنند. حامیان تغییر حساب‌برس بر این باورند در صورت چرخش اجباری، حساب‌برسان بیشتر می‌توانند در مقابل فشارهای مدیریت صاحبکار مقاومت کرده و قضاوت بی‌طرفانه‌تری داشته باشند. حضور طولانی حساب‌برس در یک شرکت، موجب ایجاد تمایلاتی برای رعایت نقطه نظرات صاحب کار گذشته، ممکن است استقلال و بی‌طرفی او را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین، حساب‌برسان در بلندمدت سهل‌انگار شده، این امر به شایستگی آنها لطمه می‌زند. با این اوصاف چرخش اجباری سبب افزایش استقلال و بی‌طرفی و در نتیجه افزایش کیفیت حساب‌برسی می‌شود. برخی تحقیقات نشان داده‌اند که افزایش طول دوره تصدی سبب کاهش کیفیت حساب‌برسی می‌شود. طرفداران چرخش اجباری معتقدند که این امر سبب کاهش شکست‌های حساب‌برسی می‌شود، مشتری را وادار به پذیرش رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه می‌کند و سبب افشای بیشتر اطلاعات حسابداری می‌شود.

با توجه به مطالب فوق پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سوال می‌باشد؛ بین چرخش حساب‌برس و افشای موضوعات کلیدی حساب‌برسی با کیفیت گزارشگری مالی چه رابطه‌ی وجود دارد؟

پیشینه‌ی پژوهش

احمدی و اسکندری (۱۴۰۱) به بررسی تاثیر چرخش حساب‌برس بر اصلاح ضعف‌های کنترل داخلی پرداختند. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۰۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره‌زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ در نظر گرفته شده است. جهت تحلیل و آزمون فرضیات از تحلیل رگرسیون لاجیت (رگرسیون لاجستیک) استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه پژوهش مبنی بر وجود اثر معنادار چرخش اجباری حساب‌برس بر اصلاح ضعف‌های کنترل داخلی شرکتها در دوره آتی، تایید نشده است؛ اما فرضیه پژوهش مبنی بر وجود اثر معنادار چرخش اختیاری حساب‌برس بر اصلاح ضعف‌های کنترل داخلی شرکتها در دوره آتی تایید شده است.

حسین پور و دستگیر (۱۴۰۰) به بررسی تاثیر تغییر مدیر عامل و چرخش حساب‌برس بر کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از رگرسیون خطی چند متغیره و داده‌های تابلویی ۱۲۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان داد که متغیر مستقل تغییر مدیرعامل، دارای اثر معناداری بر کیفیت سود شرکت نیست. به این معنی که با تغییر مدیرعامل، کیفیت سود شرکت تغییر نمی‌کند و متغیر مستقل چرخش حساب‌برس دارای اثر مثبت و معنادار بر کیفیت سود شرکت است. به این معنی که با چرخش حساب‌برس، کیفیت سود شرکت افزایش می‌یابد.

احمدی (۱۳۹۹) به بررسی تاثیر چرخش اجباری و اختیاری حساب‌برس مستقل شرکت بر نقدشوندگی سهام در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. در این پژوهش تعداد ۹۴ شرکت در دوره زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۳ بررسی شده است. جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل رگرسیون پانلی استفاده شده، یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که چرخش اختیاری حساب‌برس

مستقل بر رتبه نقدشوندگی سهام شرکت ها تاثیر معناداری ندارد اما چرخش اجباری حسابرس مستقل بر رتبه نقد شونده‌گی سهام شرکتها تاثیر مثبت و معناداری دارد و منجر به کاهش سطوح نقد شونده‌گی سهام شرکت می شود. قریوند و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی تاثیر ساختار مالکیت بر ویژگی های حسابرس با استفاده از رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری پرداختند. برای دستیابی به اهداف پژوهش، ۱۰۰ شرکت از بین شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ برای نمونه آماری انتخاب شدند. ساختار مالکیت به عنوان متغیر آشکار از طریق مالکیت نهادی، مالکیت دولتی و مالکیت شرکتی اندازه گیری میشود و ویژگیهای حسابرس به عنوان متغیر پنهان با استفاده از حق الزحمه حسابرسی، چرخش حسابرس، اندازه حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی انجام میگردد. پس از اطمینان یافتن از برازش قابل قبول الگوهای اندازه گیری و ساختاری پژوهش، نتایج حاکی از آن است که شرکتهای دارای سطوح بالاتر از مالکیت نهادی، تاثیر مثبت روی ویژگیهای حسابرس دارند این در حالی است که شرکتهای دارای سطوح بالاتر از مالکیت دولتی و مالکیت شرکتی تاثیر مثبتی روی ویژگیهای حسابرس شرکت ندارند.

حسین پور و جمالی (۱۳۹۷) به بررسی تاثیر چرخش موسسه حسابرسی و استقلال حسابرس بر کیفیت حسابرسی در شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتیجه های به دست آمده از آزمون فرضیات تحقیق حاضر، مشخص نمودن که بین استقلال حسابرس و چرخش موسسه حسابرسی و کیفیت سود رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین پژوهش حاضر مشخص کردند که با افزایش چرخش موسسه حسابرسی یا به عبارتی دوره تصدی حسابرس انتظار می رود با افزایش استقلال حسابرسی، کیفیت حسابرسی افزایش یابد.

گرد و ناصری (۱۳۹۷) به مطالعه ارتباط بین تردید حرفه ای حسابرس، چرخش حسابرس و کیفیت حسابرسی شرکتها پرداختند. روش پژوهش حاضر از نوع کاربردی- همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را نیز کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس و اوراق بهادار تهران در یک بازه زمانی ۶ ساله از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ تشکیل میدهند. نمونه آماری پژوهش را ۱۱۴ شرکت تشکیل میدهند. داده های مورد نیاز پژوهش نیز از بانک اطلاعاتی بورس اوراق بهادار جمع آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از آزمون رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج پژوهش نشان می دهند که متغیرهای تردید حرفه ای حسابرس و چرخش اختیاری حسابرس ارتباط مستقیم و معنی داری با کیفیت حسابرسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار دارند، اما متغیر چرخش اجباری حسابرس ارتباط معنی داری با کیفیت حسابرسی ندارد.

عبداللهی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی تاثیر چرخش اجباری حسابرس بر حق الزحمه حسابرس و تاخیر گزارش حسابرس با تاکید بر نقش اندازه موسسه حسابرسی پرداختند. بر اساس صورت های مالی سالانه ۱۲۶ شرکت برای دوره زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴ مورد بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق جهت اندازه گیری گزارش حق الزحمه حسابرسی از لگاریتم طبیعی میزان حق الزحمه استفاده شد و همچنین برای اندازه گیری تاخیر گزارش حسابرس از فاصله زمانی بین تاریخ سال مالی و تاریخ گزارش حسابرسی مالی استفاده شد. نتایج حاصل از تحقیق نشان داد چرخش اجباری حسابرس بر حق الزحمه حسابرس و تاخیر گزارش حسابرس تاثیر گذار نمی باشد و از طرفی دیگر اندازه موسسه حسابرسی بر رابطه بین چرخش اجباری حسابرس با حق الزحمه حسابرس و تاخیر گزارش حسابرس تاثیر گذار نمی باشد.

لین و یین (۲۰۲۲) به بررسی چرخش حسابرس، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. اعتقاد بر این است که چرخش حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر می گذارد تا حدی به دلیل نظرات تازه ای که توسط حسابرسان جدید ارائه شده است. با این حال، نماهای تازه عموماً قابل مشاهده نیستند و اغلب فرض می شوند. این مطالعه دیدگاههای تازه را بررسی می کند، همانطور که توسط تغییرات در موضوعات کلیدی حسابرسی پس از چرخش حسابرس مشهود است. با استفاده از داده های تایوان، متوجه می شویم که افشاهای مختلف موضوعات کلیدی حسابرسی زمانی که تغییری در شریک حسابرسی وجود دارد بیشتر از زمانی که هیچ تغییری وجود ندارد مشاهده می شود. شناسایی

موضوعات کلیدی حسابرسی مختلف شواهدی از دیدگاه تازه حسابرسان جدید ارائه می دهد. ما همچنین ارتباط بین کیفیت گزارشگری مالی و چرخش حسابرس را بر اساس اینکه آیا تغییری در افشای موضوعات کلیدی حسابرسی وجود دارد، بررسی می کنیم. ما متوجه شدیم که چرخش حسابرس به طور قابل توجهی با کیفیت اقلام تعهدی مرتبط نیست زمانی که هیچ تغییری در موضوعات کلیدی حسابرسی پس از چرخش وجود ندارد. چرخش حسابرس تنها زمانی بر کیفیت اقلام تعهدی تأثیر می گذارد که موضوعات کلیدی حسابرسی مختلف توسط شرکای حسابرسی بعدی ارائه شود. این یافته نشان می دهد که چرخش حسابرس بر کیفیت گزارشگری مالی تحت شرایطی تأثیر می گذارد که حسابرسان ارزیابی های خود را از ریسک مهم تغییر می دهند، زیرا این امر می تواند بر برنامه و فرآیند حسابرسی تأثیر بگذارد و بر این اساس بر نتایج حسابرسی تأثیر بگذارد.

فینجرالد و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی اثرات دوره تصدی شریک حسابرسی و تغییرات شریک حسابرسی بر کیفیت گزارشگری کنترل داخلی برای سازمانهای بزرگ غیر انتفاعی در ایالات متحده آمریکا پرداخته اند داده ها مربوط به ۱۶۷۰۹ مشاهده و از سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲ می باشد. نتایج پژوهش نشان میدهد بین دوره تصدی شریک حسابرسی و کیفیت گزارش کنترلهای داخلی ارتباط منفی وجود دارد همچنین بین تغییر شریک حسابرسی و کیفیت گزارش کنترلهای داخلی ارتباطی وجود ندارد.

بیلال و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط تجربه مالی اعضای کمیته حسابرسی و کیفیت سود در کشور چین نتایج حاصل از ۹۰ مطالعه با ۱۶۵۵۲۹ مشاهدات سال شرکت در رابطه با ارتباط بین تخصص مالی کمیته حسابرسی و کیفیت سود را نشان دادند. نتایج نشان داد که تخصص مالی کمیته حسابرسی رابطه مثبت با کیفیت سود دارد پس کارشناسان حسابداری رابطه نزدیکی با کیفیت سود نسبت به کارشناسان غیر حسابداری دارند. علاوه بر این، سیستم های حاکمیت شرکتی، استانداردهای بین المللی گزارشگری مالی، به عنوان متغیر میانجی بین کمیته مالی حسابرسی و کیفیت سود سنجیده شدند.

الموتاری و همکاران (۲۰۱۷) اذعان کرده اند که افزایش تعداد جلسات اعضای کمیته حسابرسی در طول سال سبب میشود تا فعالیت های اجرایی اعضای هیات مدیره مخصوصاً مدیرعامل بیشتر مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته و با توجه به وظیفه کمیته حسابرسی در خصوص سالم کردن محیط شرکت، اقدامات الزم از سوی آنان جهت ارائه فعالیتهای صحیح انجام شده و این امر سبب میشود تا مدیران شرکتهای با آگاهی از این امر در فعالیتهای اجرایی خود تجدیدنظر کرده که منجر به افزایش کیفیت سیستم های کنترلهای داخلی می شود.

بانسل و شارما (۲۰۱۷) به بررسی رابطه بین کمیته حسابرسی، حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی پرداختند. تعداد ۲۳۵ شرکت در دوره زمانی ۲۰۰۴ الی ۲۰۱۳ از بین شرکتهای بورس هند انتخاب گردید. نتایج تحقیق نشان داد، اندازه هیات مدیره و دوگانگی وظیفه مدیرعامل با عملکرد مالی (نرخ بازده داراییها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام) رابطه معناداری داشته و متغیرهای کمیته حسابرسی شامل استقلال کمیته حسابرسی و تعداد جلسات با عملکرد مالی (نرخ بازده داراییها و نرخ بازده حقوق صاحبان سهام) رابطه معناداری نداشته اند.

مکلا و مارکوس (۲۰۱۷)، تأثیر دوره تصدی حسابرس مستقل را بر تجدید ارائه و نقاط ضعف با اهمیت کنترلهای داخلی برای ۸۵۴۱ سال شرکت و طی سالهای ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که بین دوره تصدی حسابرس مستقل و میزان تجدید ارائه صورتهای مالی رابطه منفی وجود دارد همچنین بین دوره تصدی حسابرس مستقل و نقاط ضعف با اهمیت کنترلهای داخلی نیز رابطه منفی مشاهده گردید.

گابریال (۲۰۱۷) تحقیقی با عنوان ویژگی های کمیته حسابرسی و عملکرد مالی در بین کشورهای انگلیس انجام دادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که اندازه کمیته حسابرسی، تعداد جلسات اعضای کمیته حسابرسی و تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی با عملکرد مالی رابطه مثبت معناداری دارند.

خلیف و سماها (۲۰۱۶) نیز مدارکی ارائه کرده‌اند که نشان می‌دهد مدیران شرکتها با بررسی نفرات اعضای کمیته حسابرسی و تعداد جلسات اعضای کمیته حسابرسی در طول سال فعالیت های متقلبانه ای که منجر به کاهش منافع سهامداران میشود را محدود کرده و سعی در جلب نظر اعضای کمیته حسابرسی کرده تا بتوانند طول دوره تصدی مدیریت خود را افزایش دهند از اینرو آنا بیان می کنند که افزایش تعداد جلسات اعضای کمیته حسابرسی منجر به بهبود کیفیت سیستمهای کنترل های داخلی می شود.

پزرن و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان رابطه بین ویژگی های کمیته حسابرسی و محافظه کاری در حسابداری اثر چهار ویژگی کلیدی حسابرسی بر محافظه کاری در حسابداری را مورد بررسی نموده است. نتایج این پژوهش بیانگر این بود که بین محافظه کاری در حسابداری و حضور مدیران با تخصص مالی در کمیته حسابرسی، وجود مدیران با تجربه مالی در کمیته حسابرسی و همچنین برگزاری جلسات متعدد توسط کمیته حسابرسی، رابطه مثبت وجود دارد.

سان و همکاران (۲۰۱۴) با عنوان ویژگی های کمیته حسابرسی و مدیریت سود واقعی به بررسی رابطه ی نسبت استقلال و سطح تخصص و چرخش و اندازه کمیته ی حسابرسی و کمیته ی هیأت مدیره با مدیریت سود واقعی شرکت های آمریکایی پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن بود که هیچکدام از ویژگیهای کمیته ی حسابرسی رابطه ی معناداری با مدیریت سود واقعی نداشتند.

فرضیه پژوهش

فرضیه اول: بین چرخش حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه ی رابطه دارد.
فرضیه دوم: بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه دارد.

روش شناسی پژوهش

هدف: هدف این پژوهش کاربردی می باشد و در پی حل یک مشکل خاص است یعنی نتایج این پژوهش می تواند برای گروه های مختلفی همچون سرمایه گذاران در بازارهای مالی، مسئولان بورس اوراق بهادار، مدیران پرتفوی، کارگزاران، تحلیلگران مالی و پژوهشگران بازار سرمایه به منظور فراهم نمودن فضای شفاف اطلاعاتی، بهینه سازی طراحی سبد سهام، کمک به تصمیم گیری های بهینه سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار و فراهم نمودن افق های جدید مطالعاتی جهت تجزیه و تحلیل مطلوب تر دیگر متغیرهای مالی، مصداق عملی داشته باشد.

نوع داده ها: نوع داده های پژوهش حاضر کمی می باشد و اطلاعات آن از صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شده اند، جمع آوری می گردد و در فایل اکسل قرار داده می شود.

نوع استدلال: یک تحقیق استقرایی است، لذا درصدد طراحی یک مدل کلی براساس مشاهدات تجربی و جمع آوری داده های کمی است. یعنی به دنبال نتیجه گیری کلی از یک جز (پژوهش حاضر) می باشد. به این ترتیب، با توجه به استفاده از نمونه جهت اجرای روش ها و آزمون های تحقیق و تعمیم نتایج حاصله به کل جامعه، این پژوهش از لحاظ نوع استدلال و نتیجه گیری، در زمره ی تحقیقات قیاسی - استقرایی قرار می گیرد.

روش و ماهیت پژوهش: تحلیلی و از نوع شبه تجربی است که به بررسی همبستگی بین متغیرها می پردازد به طوری که در آن از روش تحقیق همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده می شود و با استفاده از داده های مستخرج از صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به تحلیل رابطه همبستگی می پردازد.

جامعه و نمونه گیری

جهت انتخاب نمونه آماری مناسب، در این تحقیق از روش نمونه گیری حذفی سیستماتیک (غربالگر) استفاده شده است. در این روش ابتدا شرایطی جهت انتخاب نمونه تعریف می شود و نموده های فاقد شرایط مذکور از نمونه حذف می گردند. این شرایط با توجه به مدل آزمون فرضیات و متغیرهای تحقیق تعیین میشود. دلیل استفاده از این روش و تعریف چنین شرایطی همگون نمودن نمونه آماری با کل جامعه و امکان تعمیم نتایج حاصل از آزمونها به جامعه آماری می باشد. همچنین، کلیه شرکت های جامعه آماری که دارای شرایط زیر بوده اند (در طی بازه زمانی ۱۳۹۳ الی ۱۴۰۰) به عنوان جامعه انتخاب می شود:

- ۱- به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آن ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد.
  - ۲- در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۳-۱۴۰۰) تغییر سال مالی نداشته باشد.
  - ۳- اطلاعات مالی آن قابل دسترس باشد.
  - ۴- جزء شرکت های مالی (مانند بانک ها، موسسات مالی) و شرکت های سرمایه گذاری یا شرکت های واسطه گری مالی نباشد.
  - ۵- اطلاعات مورد نیاز در بخش تعریف متغیرها در دسترس باشد.
- طبق سایت سازمان بورس اوراق بهادار، آخرین آمار شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۴۰۰ برابر با ۴۲۴ شرکت می باشد، که پس از اعمال محدودیت های ذکر شده تعداد شرکت های مورد بررسی ۱۴۵ شرکت انتخاب شده اند.

مدل و متغیرهای پژوهش

مدل رگرسیونی بترتیب جهت آزمون فرضیات بشرح زیر می باشد:

آزمون فرضیه اول:

$$\beta_6 CF_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \beta_4 \text{SIZE financial reporting quality}_{it} = \alpha_0 + \beta_1 \text{Auditor rotation}_{it} + \beta_7 MVB_{it} + \beta_8 TA_{it} + \varepsilon_{it}$$

آزمون فرضیه دوم:

$$\beta_5 LEV_{it} + \beta_4 \text{SIZE financial reporting quality}_{it} = \alpha_0 + \beta_1 \text{key audit matter disclosures}_{it} + \beta_7 MVB_{it} + \beta_8 TA_{it} + \varepsilon_{it} + \beta_6 CF_{it}$$

متغیر وابسته

کیفیت گزارشگری مالی (financial reporting quality)

مدل کیفیت اقلام تعهدی دیچو و دیچو^۱ (۲۰۰۲) است.

¹ Dechow and Dichev (2002)

$$\frac{TCA_{j,t}}{Assets_{j,t}} = \varphi_{0,j} + \varphi_{1,j} \frac{CFO_{j,t-1}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{2,j} \frac{CFO_{j,t}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{3,j} \frac{CFO_{j,t+1}}{Assets_{j,t}} + \varepsilon_{j,t}$$

که در آن:

TCA_{jt}: کل اقلام تعهدی جاری در سال t که از رابطه زیر بدست می آید:
اقلام تعهدی جاری = تغییر در حساب دریافتنی + تغییر در موجودی ها - تغییر در حساب پرداختنی - تغییر در مالیات پرداختنی + تغییر در سایر دارایی ها.
Assets_{jt}: میانگین کل دارایی های شرکت در سال t و t-1.
CFO_{jt}: جریان نقد ناشی از عملیات در سال t که از طریق کسر کردن کل اقلام تعهدی از سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه بدست می آید؛
ε_{jt}: واریانس سه ساله اجزای اخلاص برای هر شرکت به عنوان کیفیت اقلام تعهدی در نظر گرفته می شود.

متغیر مستقل

چرخش حسابرس (Auditor rotation)

در این تحقیق، چرخش در سطح شریک حسابرسی با بررسی امضاهای شرکا در گزارش های حسابرسی به عنوان یکی از متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده است. در صورتی که، نام و امضای هر یک از شرکا در گزارش حسابرسی سال t نسبت به گزارش سال t-1 تغییر کند یا امضای شریک اول و شریک دوم جابه جا شود و این تغییر به دلیل تغییر مؤسسه حسابرسی نباشد، چرخش شریک حسابرسی اتفاق خواهد افتاد و بدین ترتیب به متغیر مستقل، ارزش موهومی ۱ و در غیر این صورت صفر نسبت داده خواهد شد.

افشای موضوعات کلیدی حسابرسی (key audit matter disclosures)

افشای موضوعات کلیدی حسابرسی به عوامل زیر اشاره می کند:

گزارش حسابرسی مشروط: گزارش حسابرسی مشروط در مواقعی مورد پیدا می کند که مستندات و شواهد کافی نباشند
گزارش حسابرسی مردود: در مواقعی که اصول حسابداری در گزارشات مالی پیاده سازی نشده باشد، گزارش حسابرسی مردود اعلام می شود.
گزارش حسابرسی عدم اظهار نظر: در مواقعی که حسابرس در رسیدگی خود با ابهام یا محدودیت اساسی روبرو باشد، در این حالت امکان اظهار نظر در رابطه با صورت های مالی امکان پذیر نیست
گزارش حسابرسی استاندارد: گزارشی مورد تایید طبق اصول حسابداری با دارا بودن استانداردهای مورد نیاز گزارش در مورد وجود ضعف در کنترل داخلی شرکت.

متغیر کنترلی

اندازه شرکت^۱؛ لگاریتم طبیعی کل دارایی ها.

Size it=Log TAit

اهرم مالی^۲؛ نسبت کل بدهی ها به کل دارایی ها.

Lev it: Debt/TA

¹ Size firm

² Leverage

جریان نقدی^۱: نسبت جریان نقد عملیاتی به کل دارایی‌ها.

$$CF\ it = CFO/TA$$

ارزش بازار^۲: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام.

$$MVB\ it = MV/MB$$

دارایی‌های مشهود^۳: نسبت دارایی‌های ثابت مشهود به کل دارایی‌ها.

$$TA\ it = \text{tangible assets}/TA$$

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. نگاره (۱)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	کشیدگی	کمترین	بیشترین
کیفیت گزارشگری مالی	۱۰۱۵	۰,۰۵۸	۰,۱۶۱	۰,۰۲۶	-۰,۵۳۶	۷,۳۸۳	-۰,۹۰۷	۰,۷۸۵
چرخش حسابرس	۱۰۱۵	۰,۱۰۵	۰,۳۰۷	۰,۰۹۴	۲,۵۶۹	۷,۶۰۳	۰	۱
افشای موضوعات کلیدی حسابرسی	۱۰۱۵	۲,۲	۱,۱۶۶	۱,۳۶۱	۰,۳۶۳	۱,۶۲۸	۱	۴
اندازه شرکت	۱۰۱۵	۱۴,۶۶۱	۱,۵۵۶	۲,۴۲۲	۰,۸۶۸	۳,۹۴۹	۱۱,۱۶۱	۲۰,۱۸۳
اهرم مالی	۱۰۱۵	۰,۵۴۰	۰,۲۱۹	۰,۰۴۸	-۰,۰۱۴	۲,۸۵۵	۰,۰۱۲	۱,۳۲۶
جریان نقدی	۱۰۱۵	۰,۱۲۲	۰,۱۳۴	۰,۰۱۸	۰,۶۸۵	۴,۵۷۷	-۰,۴۶۰	۰,۷۲۶
ارزش بازار	۱۰۱۵	۱,۶۸۶	۱,۸۹۳	۳,۵۸۵	۴,۵۰	۲۷,۴۵۵	۰,۱۵۸	۱۹,۹۷۴
دارایی‌های مشهود	۱۰۱۵	۰,۲۴۱	۰,۱۷۹	۰,۰۳۲	۰,۹۴۸	۳,۳۳۵	۰	۰,۹۳۲

اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال مقدار میانگین برای متغیر اندازه شرکت برابر با (۱۴,۶۶۱) می‌باشد که نشان می‌دهد بیشتر داده‌ها حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آن‌ها نسبت به میانگین است. از مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای ارزش بازار برابر با ۱,۸۹۳ و برای جریان نقدی ۰,۱۳۴ می‌باشد که نشان می‌دهد این دو متغیر به ترتیب دارای بیشترین و کمترین انحراف معیار هستند. اگر واریانس صفر باشد تمامی نمونه‌ها دارای مقدار یکسانی هستند. هر چه واریانس بزرگتر باشد مقدار پراکندگی مشاهدات بیشتر است. مشاهده می‌شود متغیر ارزش بازار دارای بیشترین مقدار واریانس است، بنابراین بیشترین پراکندگی را نسبت به سایر متغیرها دارد.

آزمون مانایی متغیرها

مطابق ادبیات اقتصادسنجی لازم است قبل از برآورد مدل، مانایی متغیرها بررسی گردد. استفاده از آزمون‌هایی نظیر دیکی-فولر^۴ و فیلیپس-پرون^۵ برای داده‌های پانل توصیه نمی‌شود زیرا قدرت اندکی در تشخیص مانایی دارند. برای حصول

¹ cash flow

² market value book

³ tangible assets

⁴ Dicky Fuller

⁵ Philips Pron

اطمینان به آزمون‌های مانایی قوی‌تر در مدل‌های پانل، پیشنهاد می‌شود که داده‌ها را تجمیع^۱ نموده و سپس مانایی بررسی گردد (اندرس، ۱۳۸۶).

برای بررسی وجود ریشه واحد در داده‌های پانل، می‌توان از آزمون لیون، لین و چو، آزمون هاریس و... استفاده کرد که نتایج آن به صورت جدول شماره ۲ خلاصه عرضه می‌گردد.

جدول (۲): آزمون مانایی (هاریس) برای متغیرهای پژوهش

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
کیفیت گزارشگری مالی	-۲۴,۱۰۴	۰,۰۰۰	مانا است
چرخش حسابرس	-۲۰,۰۹۷	۰,۰۰۰	مانا است
افشای موضوعات کلیدی حسابرسی	-۱۷,۲۴۶	۰,۰۰۰	مانا است
اندازه شرکت	-۲۰,۴۸۲	۰,۰۰۰	مانا است
اهرم مالی	-۳,۱۵۹	۰,۰۰۰	مانا است
جریان نقدی	-۷,۴۴۳	۰,۰۰۰	مانا است
ارزش بازار	-۶,۴۹۲	۰,۰۰۰	مانا است
دارایی‌های مشهود	-۲۰,۳۶۰	۰,۰۰۰	مانا است

با توجه به جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود سطح معناداری همه متغیرها کمتر از ۵ درصد بوده و بیانگر مانا بودن متغیرهاست.

جدول (۳): نتایج آزمون هم‌جمعی

مدل‌های پژوهش	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
مدل اول	-۱۳,۸۱۱	۰,۰۰۰	جملات خطا مانا هستند
مدل دوم	-۱۱,۷۵۸	۰,۰۰۰	جملات خطا مانا هستند

با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون کمتر از ۵ درصد است از این رو می‌توان گفت که مدل‌های رگرسیونی به صورت هم‌جمعی، مانا هستند.

آزمون تشخیص توزیع نرمال

به منظور بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون شاپیرو فرنسیا استفاده شده است. در این آزمون‌ها هرگاه سطح معنی داری کمتر از ۵٪ باشد ($Sig < 5\%$)، فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵٪ رد می‌شود. مفروضات آزمون به قرار زیر می‌باشد:

H0: توزیع داده‌ها نرمال است.

H1: توزیع داده‌ها نرمال نیست.

نتایج آزمون تشخیص توزیع نرمال در جدول (۴) ارائه شده است:

جدول (۴): نتایج آزمون شاپیرو ویلک

نام متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
کیفیت گزارشگری مالی	۹,۸۴۸	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
چرخش حسابرس	۵,۷۸۵	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
افشای موضوعات کلیدی حسابرسی	۳,۵۲۳	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

¹ pool

اندازه شرکت	۸,۴۷۹	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
اهرم مالی	۳,۲۸۹	۰,۰۰۰	توزیع نرمال دارد
جریان نقدی	۷,۹۸۶	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
ارزش بازار	۱۳,۶۴۱	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد
دارایی های مشهود	۹,۶۸۷	۰,۰۰۰	توزیع نرمال ندارد

طبق نتایج آزمون شاپیرو ویلک مشاهده می شود که سطح معناداری متغیرها کمتر از ۵ درصد می باشد لذا از توزیع نرمال برخوردار نیستند.

جدول (۵): نتایج آزمون شاپیرو ویلک (برای جملات خطا)

مدل های پژوهش	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
مدل اول	۴,۱۴۶	۰,۳۴۰	نرمال بودن
مدل دوم	۵,۳۲۳	۰,۷۹۶	نرمال بودن

طبق نتایج آزمون شاپیرو ویلک، سطح معناداری بیشتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر نرمال بودن توزیع خطاهای باقی مانده در مدل های رگرسیونی فوق می باشد.

آزمون F لیمر (چاو) و آزمون هاسمن

به منظور تخمین مدل های پژوهش از تکنیک داده های تلفیقی استفاده شده است. ضرورت استفاده از این تکنیک که داده های سری زمانی و مقطعی را با هم ترکیب می کند، بیشتر به خاطر افزایش تعداد مشاهدات، بالا بردن درجه آزادی، کاهش ناهمسانی واریانس و کاهش هم خطی بین متغیرها است. لذا تخمین مدل ها با استفاده از داده های ترکیبی و برای همه شرکت های نمونه در طی سال های ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ انجام می گیرد. آنگاه بر اساس تخمین های به دست آمده و به کمک آزمون های آماری F و t احتمال محاسبه شده (p-value) و ضریب تعیین به قضاوت و ارزیابی در مورد هر یک از فرضیه های پژوهش پرداخته می شود. سوالی که اغلب در مطالعات کاربردی مطرح می شود، این است که آیا شواهدی دال بر قابلیت ادغام شدن داده ها وجود دارد یا اینکه مدل برای تمام واحدهای مقطعی متفاوت است. لذا باید ابتدا بررسی شود که آیا بین مقاطع، ناهمگنی یا تفاوت های فردی وجود دارد یا خیر؟ در صورت وجود ناهمگنی از روش های تابلویی و در غیر این صورت، از روش داده های تلفیقی با رویکرد حداقل مربعات معمولی (OLS) برای تخمین مدل استفاده می گردد. تحت فرضیه H_0 ، اثرات ثابت و اثرات تصادفی هر دوسازگار هستند ولی روش اثرات ثابت ناکارا است. فرضیه آزمون هاسمن به صورت زیر خواهد بود:

H_0 : اثرات تصادفی.

H_1 : اثرات ثابت.

نتایج آزمون F لیمر (چاو) برای فرضیه ی پژوهش در جدول (۶) ارائه شده است:

جدول (۶): نتایج آزمون اف لیمر (چاو)

نام مدل	مقدار آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
مدل اول	۲,۸۲	۰,۰۰۰	داده های تابلویی (پانل دیتا)
مدل دوم	۲,۹۷	۰,۰۰۰	داده های تابلویی (پانل دیتا)

با توجه به جدول ۶، چون سطح معناداری آزمون اف لیمر در هر دو مدل کمتر از ۵ درصد است، از این رو رویکرد داده های تابلویی (پانل دیتا) در مقابل داده های تلفیقی (پول) مورد پذیرش است.

¹ Ordinary Least Squares

جدول (۷): نتایج آزمون هاسمن

نام مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
مدل اول	۲۳۹,۷۴	۰,۰۰۰	اثرات ثابت عرض از مبدا
مدل دوم	۲۴۳,۰۱	۰,۰۰۰	اثرات ثابت عرض از مبدا

با توجه به جدول ۷، چون سطح معناداری در هر دو مدل کمتر از ۵ درصد است، از این رو رویکرد اثرات ثابت عرض از مبدا در مقابل اثرات تصادفی مورد پذیرش قرار می گیرند.

همسانی واریانس در مقادیر خطا

اگر خطا های رگرسیون ناهمسان باشند اما محقق بدون در نظر گرفتن این موضوع به فرایند برآورد و استنباط ادامه دهد، چه اتفاقی خواهد افتاد؟ در این حالت، هر چند برآورد گره های OLS هنوز هم ضرایب برآوردی را بدون تورش ارائه می کنند ولی آن ضرایب دیگر حدائل واریانس را نخواهند داشت. نتیجه این خواهد بود که اگر OLS در صورت وجود ناهمسانی به کار رود، انحراف معیار می تواند اشتباه باشد و بنا براین هر گونه استنباطی که صورت گرفته میتواند گمراه کننده باشد. به عبارت دیگر، وقتی خطا ها ناهمسان باشند، انحراف معیار عرض از مبدا بسیار بزرگ می شود. انحراف معیار ضرایب شیب نیز به شکل ناهمسانی بستگی دارد. برای مثال اگر واریانس خطا ها به شکل مثبتی با مجذور یک متغیر توضیحی در ارتباط باشد، انحراف معیار ضریب آن متغیر، بسیار بزرگ خواهد بود (افلاطونی، ۱۳۹۵).

فرض های آماری این آزمون به شرح ذیل است.

فرضیه ی صفر (H_0): واریانس مقادیر خطا همسان است.

فرضیه ی مقابل (H_1): واریانس مقادیر خطا همسان نیست.

جدول (۸): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس

مدل های پژوهش	آماره آزمون	سطح معنی داری	نتیجه
مدل اول	۱,۱۰۵	۰,۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس
مدل دوم	۱,۱۰۵	۰,۰۰۰	وجود ناهمسانی واریانس

نتایج حاصل در جدول ۸ نشان می دهد که سطح معنی داری آزمون والد تعدیل شده در هر دو مدل کمتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر وجود ناهمسانی واریانس در جملات اخلاص می باشد. لازم به توضیح است که این مشکل در تخمین نهایی مدل ها رفع گردیده (با روش وزن دهی به داده ها از طریق دستور gls) است.

خود همبستگی مقادیر خطا

یکی از فرض های اساسی در تخمین مدل رگرسیون به روش OLS عدم خود همبستگی بین جملات خطا یا همبستگی سریالی است. چون مقادیری که متغیر های توضیحی در مدل به خود می گیرند تصادفی هستند، بنابراین مقادیر خطا نیز باید در کل تصادفی باشند. یعنی، بین مقادیر جملات خطا همبستگی و ترتیب خاصی وجود نداشته باشد و در طول زمان به طور منظم تغییر نکند، زیرا اگر چنین باشد، تغییرات جملات خطا تصادفی نبوده و به مقادیر متغیر های توضیحی وابسته خواهد بود. همبستگی بین مقادیر خطا ممکن است در بین سال های مختلف و یا در بین مقاطع مختلف وجود داشته باشد (بنی مهد و همکاران، ۱۳۹۵).

فرضیه های آماری و پژوهش در آزمون به روش والد ریج به شرح زیر است:

فرضیه ی صفر (H_0): عدم وجود خود همبستگی.

فرضیه ی مقابل (H_1): وجود خود همبستگی.

جدول (۹): نتایج آزمون خودهمبستگی سریالی

نتیجه	سطح معنی داری	آماره آزمون	مدل های پژوهش
وجود خودهمبستگی سریالی	۰,۰۰۰	۱۴,۴۹۰	مدل اول
وجود خودهمبستگی سریالی	۰,۰۰۰	۱۵,۰۶۱	مدل دوم

با توجه به نتایج جدول شماره ۹، مشاهده می شود که سطح معناداری آزمون والدريج در هر دو مدل کمتر از ۵ درصد می باشد و بیانگر وجود خودهمبستگی سریالی است که با استفاده از دستور Auto Correlation در نرم افزار استاتا، این مشکل رفع شده است.

آزمون هم خطی

در آمار، عامل تورم واریانس (variance inflation factor=VIF) شدت همخطی چندگانه را ارزیابی می کند. در واقع یک شاخص معرفی می گردد که بیان می دارد چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب برآورد شده بابت همخطی افزایش یافته است. شدت همخطی چندگانه را با بررسی بزرگی مقدار VIF می توان تحلیل نمود. اگر آماره آزمون VIF به یک نزدیک بود نشان دهنده عدم وجود همخطی است. به عنوان یک قاعده تجربی مقدار VIF بزرگتر از ۱۰ باشد همخطی چندگانه بالا می باشد (سوری، ۱۳۹۴).

جدول (۱۰): آزمون هم خطی برای مدل رگرسیونی اول

نام متغیر	عامل تورم واریانس (VIF)	تلورانس (1/VIF)
چرخش حسابرس	۱,۲۴	۰,۸۰۸
اندازه شرکت	۱,۱۷	۰,۸۵۵
اهرم مالی	۱,۱۱	۰,۸۹۷
جریان نقدی	۱,۰۹	۰,۹۱۵
ارزش بازار	۱,۰۳	۰,۹۶۷
دارایی های مشهود	۱,۰۳	۰,۹۷۱

جدول (۱۱): آزمون هم خطی برای مدل رگرسیونی دوم

نام متغیر	عامل تورم واریانس (VIF)	تلورانس (1/VIF)
افشای موضوعات کلیدی حسابرسی	۱,۱۲	۰,۸۹۰
اندازه شرکت	۱,۱۱	۰,۸۹۷
اهرم مالی	۱,۰۸	۰,۹۲۶
جریان نقدی	۱,۰۳	۰,۹۷۴
ارزش بازار	۱,۰۱	۰,۹۸۷
دارایی های مشهود	۱,۰۰	۰,۹۹۹

همانطور که در نتایج آزمون هم خطی در جداول فوق قابل مشاهده است، مقادیر عامل تورم واریانس کمتر از عدد ۵، تلورانس بیش از ۰,۲ است که بیانگر عدم وجود هم خطی می باشد.

فرضیه اول

بین چرخش حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه وجود دارد.

جدول (۱۲): تخمین نهایی مدل رگرسیونی اول

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره z	سطح معناداری
چرخش حسابرس	-۰,۰۸۴	۰,۰۱۵	-۵,۴۵	۰,۰۰۰
اندازه شرکت	۰,۰۰۹	۰,۰۰۲	۳,۳۱	۰,۰۰۱
اهرم مالی	-۰,۰۳۵	۰,۰۲۱	-۱,۶۵	۰,۰۹۸
جریان نقدی	۰,۳۶۴	۰,۰۳۵	۱۰,۴۱	۰,۰۰۰
ارزش بازار	۰,۰۰۰	۰,۰۰۲	-۰,۰۹	۰,۹۲۹
دارایی های مشهود	-۰,۲۲۷	۰,۰۲۸	-۷,۸۸	۰,۰۰۰
عرض از مبدا	-۰,۰۴۳	۰,۰۴۲	-۱,۰۳	۰,۳۰۲
سایر آماره های اطلاعاتی				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۲ درصد			
آماره والد و سطح معناداری آن	(۰,۰۰۰) ۲۵۲,۶۳			
دوربین واتسون	۱,۷۲۶			

طبق نتایج جدول ۱۲، مشاهده می شود که متغیر چرخش حسابرس دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب منفی است از این رو می توان گفت که بین چرخش حسابرس و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معکوس وجود دارد و فرضیه اول در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد پذیرش قرار می گیرد.

متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، جریان نقدی، دارایی های مشهود دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشند لذا با متغیر وابسته (کیفیت گزارشگری مالی) ارتباط دارند.

ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۶۲ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۶۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد برابر با ۲۵۲,۶۳ و سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. همچنین آماره دوربین واتسون ۱,۷۲۶ می باشد که مابین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد و نشان از برازش مطلوب مدل می باشد.

فرضیه دوم

بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه دارد.

جدول (۱۳): تخمین نهایی مدل رگرسیونی دوم

متغیرها	ضرایب	انحراف استاندارد	آماره z	سطح معناداری
افشای موضوعات کلیدی حسابرسی	-۰,۰۰۱	۰,۰۰۳	-۲,۶۴	۰,۰۰۵
اندازه شرکت	۰,۰۱۰	۰,۰۰۲	۳,۶۸	۰,۰۰۰
اهرم مالی	-۰,۰۷۵	۰,۰۲۱	-۳,۵۰	۰,۰۰۰
جریان نقدی	۰,۳۸۴	۰,۰۳۵	۱۰,۸۵	۰,۰۰۰
ارزش بازار	۰,۰۰۰	۰,۰۰۲	۰,۱۸	۰,۸۵۸
دارایی های مشهود	-۰,۲۴۲	۰,۰۲۹	-۸,۲۴	۰,۰۰۰
عرض از مبدا	۰,۰۴۸	۰,۰۴۴	-۱,۱۱	۰,۲۶۹
سایر آماره های اطلاعاتی				
ضریب تعیین تعدیل شده	۶۳ درصد			
آماره والد و سطح معناداری آن	(۰,۰۰۰) ۲۰۶,۰۳			
دوربین واتسون	۱,۶۸۸			

طبق نتایج جدول ۱۳، مشاهده می شود که متغیر افشای موضوعات کلیدی حسابرسی دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و ضریب منفی است از این رو می توان گفت بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معکوس معناداری وجود دارد و فرضیه دوم مورد پذیرش قرار می گیرد. متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، اهرم مالی، جریان نقدی، دارایی های مشهود دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد می باشند لذا با متغیر وابسته (کیفیت گزارشگری مالی) ارتباط دارند. ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۶۳ درصد می باشد که نشان می دهد متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل توانسته اند ۶۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. آماره والد برابر با ۲۰۶,۰۳ و سطح معناداری آن کمتر از ۵ درصد می باشد از این رو می توان گفت که مدل برازش شده از اعتبار کافی برخوردار است. همچنین آماره دوربین واتسون ۱,۶۸۸ می باشد که مابین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد و نشان از برازش مطلوب مدل می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج تحقیق حاضر نشان داد: بین چرخش حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه ی معکوس معناداری رابطه دارد همچنین بین افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معکوس معناداری دارد. نتایج مطابق با پژوهش لین و یین (۲۰۲۲) می باشد که به بررسی چرخش حسابرسی، افشای موضوعات کلیدی حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. نتایج آنها نشان داد که چرخش حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تحت شرایطی تأثیر می گذارد که حسابرسان ارزیابی های خود را از ریسک مهم تغییر می دهند، زیرا این امر می تواند بر برنامه و فرآیند حسابرسی تأثیر بگذارد و بر این اساس بر نتایج حسابرسی تأثیر بگذارد. همچنین فینجرالد و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی اثرات دوره تصدی شریک حسابرسی و تغییرات شریک حسابرسی بر کیفیت گزارشگری کنترول داخلی برای سازمانهای بزرگ غیر انتفاعی در ایالات متحده آمریکا پرداخته اند داده ها مربوط به ۱۶۷۰۹ مشاهده و از سال های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲ میباشد. نتایج پژوهش نشان میدهد بین دوره تصدی شریک حسابرسی و کیفیت گزارش کنترلهای داخلی ارتباط منفی وجود دارد همچنین بین تغییر شریک حسابرسی و کیفیت گزارش کنترلهای داخلی ارتباطی وجود ندارد. مکلا و مارکوس (۲۰۱۷)، تأثیر دوره تصدی حسابرسی مستقل را بر تجدید ارائه و نقاط ضعف با اهمیت کنترلهای داخلی برای ۸۵۴۱ سال شرکت و طی سالهای ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که بین دوره تصدی حسابرسی مستقل و میزان تجدید ارائه صورتهای مالی رابطه منفی وجود دارد همچنین بین دوره تصدی حسابرسی مستقل و نقاط ضعف با اهمیت کنترلهای داخلی نیز رابطه منفی مشاهده گردید.

به سرمایه گذاران پیشنهاد می شود در بررسی شرکت ها به کیفیت گزارشگری مالی شرکت توجه داشته باشند و به نوع حسابرسی آن برای اتکا به صورت های مالی توجه کنند. به مدیران شرکت ها پیشنهاد می شود سعی در تقویت کیفیت گزارش های مالی شرکت برای قابل درک بودن سرمایه گذاران باشند.

به حسابرسان پیشنهاد می شود در حسابرسی شرکت ها تمامی نقاط ضعف و قوت کنترول داخلی شرکت را در قالب گزارشی افشا کنند تا مورد بهره مندی سرمایه گذاران قرار گیرد. به سازمان حسابرسی پیشنهاد می شود به موضوعات کلیدی حسابرسان در حسابرسی شرکت ها بیشتر بپردازند تا تصمیم گیری برای سرمایه گذاران تسهیل شود.

منابع

- ✓ ابراهیمی کردلر، علی، (۱۳۸۶)، نظام راهبری شرکت و نقش سهامداران نهادی در آن، دانش و پژوهش حسابداری، سال سوم، شماره ۸، صص ۱-۱۵.
- ✓ احمدی، جمال، (۱۳۹۹)، بررسی تاثیر چرخش اجباری و اختیاری حسابرس مستقل شرکت بر نقدشوندگی سهام در شرکت های بورس اوراق بهادار تهران، پنجمین کنفرانس بین المللی تحقیقات بین رشته ای در مدیریت، حسابداری و اقتصاد در ایران، تهران.
- ✓ احمدی، لیلا، اسکندری، زهرا، (۱۴۰۱)، بررسی تاثیر چرخش حسابرس بر اصلاح ضعف های کنترل داخلی، دومین کنفرانس سراسری مطالعات و یافته های نوین در مدیریت و حسابداری ایران.
- ✓ استانداردهای حسابداری ایران، نشریه شماره ۱۲۴، انتشارات سازمان حسابداری.
- ✓ حساس یگانه، یحیی، آذین فر، کاوه، (۱۳۸۹)، رابطه بین کیفیت حسابداری و اندازه موسسه حسابداری بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۱، صص ۸۵-۹۸.
- ✓ حسن پور، کامران، دستگیر، محسن، (۱۴۰۰)، تاثیر تغییر مدیر عامل و چرخش حسابرس بر کیفیت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس ملی و نخستین کنفرانس بین المللی الگوهای نوین مدیریت و کسب و کار، تهران.
- ✓ حیدری، مهدی، قادری، بهمن، رسولی، پیمان، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر کیفیت حسابداری بر هزینه های نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی: رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۳، شماره ۳، صص ۳۷۲-۳۵۳.
- ✓ خدادادی، ولی، حاجی زاده، سعید، (۱۳۹۰)، تئوری نمایندگی و حق الزحمه ی حسابرسی مستقل: آزمون فرضیه جریان های نقد آزاد، پژوهش های تجربی حسابداری مالی، سال اول، شماره دوم، صص ۷۶-۹۲.
- ✓ ستایش، محمدحسین، کاظم نژاد، مصطفی، رضایی، غلامرضا، دهقانی سعدی، علی اصغر، (۱۳۹۵)، بررسی سودمندی انتخاب متغیرهای پیش بین در پیش بینی نوع اظهار نظر حسابرسان، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۳، شماره ۳، صص ۳۷۳-۳۹۲.
- ✓ صدقی خوراسگانی، حسین، (۱۳۸۶)، شناسایی، بررسی و توصیف سبک های غالب رفتاری سرمایه گذاران در بازار سهام تهران، مقاله (پایگاه اطلاع رسانی بازار سرمایه ایران).
- ✓ عبداللهی، علی، کوشان، احد، اکبری، علی اصغر، (۱۳۹۵)، بررسی تاثیر چرخش اجباری حسابرس بر حق الزحمه حسابرس و تاخیر گزارش حسابرس با تاکید بر نقش اندازه موسسه حسابداری، اولین همایش ملی حسابداری و نظارت مالی ایران، مشهد.
- ✓ علوی طبری، حسین، خلیفه سلطان، سیداحمد، شهبندیان، ندا، (۱۳۸۸)، کیفیت حسابداری و پیش بینی سود، تحقیقات حسابداری، شماره ۳، صص ۲۲-۳۵.
- ✓ قربانی، حسن، (۱۳۸۷)، پایداری اجزای نقدی سود، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور.
- ✓ قرلیوند، مریم، رضی زاده، فرشته، یوسفوند، ناهید، (۱۳۹۸)، بررسی تاثیر ساختار مالکیت بر ویژگی های حسابرس با استفاده از رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری، چهارمین کنفرانس ملی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد با تاکید بر بازاربایی منطقه ای و جهانی، تهران.
- ✓ کمیته تدوین استانداردهای حسابداری، (۱۳۸۶)، استانداردهای حسابداری، چاپ نهم، انتشارات سازمان حسابداری، تهران.

- ✓ نیکخواه آزاد، علی، (۱۳۷۷)، کمیته مسئول تدوین بیانیه های مفاهیم بنیادی حسابرسی، بیانیه مفاهیم بنیادی حسابرسی، انتشارات سازمان حسابرسی.
- ✓ نیکومرام، هاشم، بادآور نهندي، یونس، (۱۳۸۸)، تبیین و ارائه الگویی برای تعیین و ارزیابی عوامل موثر بر انتخاب کیفیت گزارشگری مالی در ایران، فراسوی مدیریت، سال دوم، شماره ۸، صص ۱۴۱-۱۸۷.
- ✓ یعقوب نژاد، احمد، امیری، محمد، (۱۳۸۸)، بررسی عوامل موثر بر کیفیت گزارشهای حسابرسی و تاثیر عوامل مذکور بر ضریب همبستگی تغییرات قیمت و تغییرات سود سهام، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۵۵-۷۴.
- ✓ Abdolmohammadi. M., R., Simnett, J. C., Thibodeau, and A. M. Wright, (2006), "Sell-Side Analyst's Reports and the Current External Reporting Model", Accounting Horizons 20, 4, 375-389.
- ✓ Ali Al-Matari I. Y., Sulaiman. A. S. M and AlMatari. E. M. (2017). Audit Committee Activities and the Internal Control System of Commercial Banks Operating in Yemen. International Review of Management and Marketing, 7(1), 191-196.
- ✓ Bansal. N and & Sharma. A. K. (2017), Audit Committee, Corporate Governance and Firm Performance: Empirical Evidence from India, International Journal of Economics and Finance, 8, (1), 103-116.
- ✓ Barth, M. E., D., Cram, and K., Nelson, (2001), "Accruals and the Prediction of Future Cash Flows", the Accounting Review 76, 25-58.
- ✓ Chantao Li, Frank M. Song. and Sonid M L Wrong (2007) "Audit firm size and perception of Audit Quality: Evidences from Lometitive Audit market in China" Janury, pp. 1-17.
- ✓ Christensen, J., and J. S. Demski (2007) "Reporting Discretion and Auditing", Working Paper, University of Florida.
- ✓ Cohen, A. D., (2004), "Financial Reporting Quality Choice: Determinants and Consequences", A Dissertation, Northwestern University
- ✓ Dang Li (2004) "Assessing actual Audit Quality" Drexel university Phiddelphia. PA, Ph. D Thesis.
- ✓ Davidson, R. A. & Neu, D. (1993). A Note on Association between Audit Firm Size and Audit Quality. Contemporary Accounting Research, 9(2), 479-488.
- ✓ Gaio, C., and C. Raposo (2011). "Earnings Quality and Firm Valuation: International Evidence", Accounting and Finance, Vol. 51, 467-499
- ✓ Ghosh, A., Moon, D., (2005). Auditor tenure and perceptions of audit quality. The Accounting Review 80(2):585-612.
- ✓ Graham, R. J., C. R., Harvey, and S., Rajgopal, (2005), "The Economic Implications of Corporate Financial Reporting", Journal of Accounting & Economics 40, 3-73.
- ✓ Griffin, P., Lont, D., and Sun, Y., 2009. Agency problems and Audit Further Tests of the Free Cash Flow Hypothesis, working paper series Available in www.ssrn.com.
- ✓ Hagerman, L. R., and E. M. Zmijewski, (1979), "Some Economic Determinants of Accounting Policy Choice", Journal of Accounting & Economics 1, 141 - 161.
- ✓ Johnson, V. E., Khurana, I. K., Reynolds, J. K., (2002). Audit-firm tenure and the quality of financial reports. Contemporary Accounting Research 19(4):637-660.
- ✓ Kam, W. (2009). Does audit quality matter more for firms with high investment opportunities? Journal of Accounting and Public Policy 28: 33-50
- ✓ Khlif. H and Samaha. K. (2016), Audit committee activity and internal control quality in Egypt: does external auditor's size matter?, Managerial Auditing Journal, 31, Iss 3, 269-289.
- ✓ Kim, J., R. Chung, and M. Firth (2003) "Auditor Conservatism, Asymmetric Monitoring and Earnings Management", Contemporary Accounting Research, Vol. 20, No. 2, pp. 323-359.

- ✓ Kim, Y., C. Liu, and S. G., Rhee, (2003), "The Effects of Firm Size on Earnings Management," Working Paper, University of Hawaii.
- ✓ Titman, S., and B. Trueman (1986) "Information Quality and the Valuation of New Issues" , Journal of Accountig and Economics , Vol. 5 , No. 2 , pp. 159-172.
- ✓ Vafeas, N., (2000), "Board Structure and the Informativeness of Earnings", Journal of Accounting and Public Policy 19, 139 – 160
- ✓ Verrest, A.(2009). What determines change in financial reporting quality? Job Market Paper. Online <http://www.ssrn.com>..
- ✓ Watts, R. L. and J. L. Zimmerman (1986) "Positive Accounting Theory" , Englewood Cliffs, N.J.: Prentice – Hall ,Inc.
- ✓ Watts, L. R., and J. L., Zimmerman, (1986), "Positive Accounting Theory", Prentice Hall, New Jersey.
- ✓ Wu, S., (2006), "Managerial Ownership and Earnings Quality", Working Paper, University of British Columbia.

